

ALEXANDRU GEORGE - THE GUILT OF FREEDOM

Carmen-Elena Florea, PhD Candidate, "Petru Maior" University of Tîrgu-Mureş

*Abstract: Alexandru George defined himself as a complex Romanian personality, though not really openly accepted, due to the diversity of his writings. A scholar indeed, quite intriguing through the vast culture and multiple literary ways of documentation, a master of dissimulation and diplomacy, he possessed the rare gift of choosing the best moment of writing, so that to create an undeniable charisma. Thus, among 1970-1980, he mostly published critics, translations and short prose; the most difficult decade, politically talking, since 1980 to 1989, was devoted mainly to novels – the real expression of his talent; nevertheless, after the Revolution, until 2012, the year he had passed away, he profoundly switched the manner we got used to and finally turned into a political observer, hinting to great culture representatives, more or less involved in country's leadership, as well. *Pro Libertate* is a bunch of essays published in 1999, having as strategy the comparison of the past with the very present, aiming to important data exposing history and politics. However, what is supposed to be a type of analyse and distant observation keeps on changing into a subjective point of view, an inner display of lives and destinies devoted to the rise of a country, as seen by Alexandru George himself. The reader might experience the controversy to believe a writer who was probably a favourite of some communists, showing an intellectual hunger for spotless freedom, so far, or to simply allow to be informed, for the sake of being able to compare George, sometimes, to any other "suitor". Here are a few of the titles to remember: *Ahead, ahead, again*; *A crucial moment*; *The failure of marxism*; *My teachers' betrayal*; *Where the monster came from*.*

The wish to change has become an endless request for any Romanian and might be regarded as another misunderstanding for the term evolution. However, as any trauma has no rapid cure, the same impossibility of getting free and happy in some years should have darkened our countrymen's mind, in such a way, so that to lead to unbelievable thoughts and judgement. Thus, many pages of the tome are a subjective mixture of laudatio to great past and contemporary living images - such as Andrei Marga, C. Rădulescu-Motru, Andrei Pleşu or Florin Constantiniu – and also a deep complaint, challenged by curious reasons – young people's delusion, once they had left and chosen to study abroad, then coming back and not being able to adjust to local conditions; the birth of antagonistic feelings regarding the political colours, as seen from a different angle than the one established almost 100 years ago; the background of The Great Union in 1918, supported by monarchy and the most controversial directions ever, still coming since then; not to mention the rough debates and hidden battles concerning the so called Romanian true spirit, the one which developed among the nowadays intellectuals, including Alexandru George and his enemies - to come up only with S. Damian or Gabriela Adameşteanu, examples in point.

Keywords: guilt, freedom, confession, controversy, politics.

Liberalism şi democraţie

Privind înapoi fără mânie, din perspectiva critică a zilelor noastre, către cel mai dificil deceniu - primul postrevoluţionar, analiza politică a scriitorului Alexandru George, realizată în volumul de eseuri *Pro libertate*, pare expectabilă, lipsită de surprize. Cititorului datat să combată ori să găsească hibe jurnalistice în materialul consacratului romancier, îi pare facilă transformarea în simplu spectator, deseori încuviinţând obositor la remarcile aparent dure. Cărţii îi lipseşte acum, din păcate, calitatea de document, tocmai pentru că nu spune nimic nou şi nu infirmă nimic din ceea ce ar fi fost posibil să se întâmple şi chiar a fost pus în practică. Totuşi, pentru lectorul sfârşitului anilor '90, situaţia este cu totul alta, pentru că paginile devin o probă vie a unor evenimente surprinse aproape în desfăşurare şi, mai ales, fiindcă se bucură de un tip rar al unei obiectivităţi subiectivate, jocul de cuvinte pe care l-am descoperit şi în critica eseistului. În consecinţă, rezistă, pe de o parte, reuşita de a publica în

anul 1999, la editura Albatros, o carte despre evenimente petrecute până la obținerea bunului de tipar (remarcăm un post-scriptum al primului capitol: *Între timp, dl. Marga a devenit ministrul învățământului, la ultima remaniere guvernamentală*) – în condițiile unei teribile crize în finanțarea cărților de către Ministerul Culturii acelor vremuri, iar pe de altă parte, schimbând perspectiva, impresionează clarviziunea celui care a așternut corect pe hârtie lucrurile, neînfirmate de trecerea anilor. Un paradox, așadar. Sub aspect teoretic, observăm eleganța de care uzează Alexandru George, ori de câte ori pune câte un diagnostic politic sau îl provoacă pe receptor să citească printre rânduri, o tehnică recunoscută ca o bună stratagemă, atunci când sunt scrutați mai-mari ai țării sau alți reprezentanți destoinici, cu moștenire electorală. Din punct de vedere literar, conținutul este curat, direct, simplu, gândit ca un foileton jurnalistic și bucurându-se de imixtiunile talentului scriitorului, care nu deranjează, nici nu frapează - o altă calitate a volumului, așadar. Este cu atât mai lăudabilă încercarea intelectualului, cu cât îl obligă să se transforme, cel puțin atitudinal și să renunțe la experiența lingvistică și psihologică acumulată odată cu publicarea seriei de romane, nu mai mult de un deceniu înaintea acestui tip de analiză politică personală. În plus, cucerește un soi de jovialitate a unui scrib care pare să fi făcut acest lucru de când lumea și care lasă impresia că își scrie eseurile strict din plăcere, într-o pauză binemeritată, când pare a se ridica de la masa de scris, unde îl așteaptă lucrurile cu adevărat serioase. O impresie care, sub raport stilistic, se recomandă drept o reușită a cărții *Pro libertate*.

Nici 250 de pagini, grupate în 37 de capitole, abordează subiecte diverse, dar unite de spiritul contemporan, omogene prin abordarea critică, deși diferite tematic. Interesul analistului este pentru explicarea fenomenelor observate, iar procedeul preferat este întoarcerea în timp, comparația unor evenimente prezente cu altele din trecutul, la prima vedere îndepărtat, dar pe care scriitorul născut în 1930 îl percepe într-un mod familiar. Anii la care se fac raportările nu sunt alegeri întâmplătoare, din contră, perioadele sunt bine selectate și atent judecate, strict pentru a susține informațiile actuale sau spre a le justifica, aproape genetic. Iată câteva titluri elocvente, pe care Alexandru George a preferat să le dea eseurilor sale: *Înainte, din nou înainte; Un moment crucial; Românismul; Lichidare; De la manifest la realitate; De unde a sărit monstrul; Sclavie, servitute, supunere; Misterioasa libertate; Legitimitate; O intoxicație de lungă durată*.

Devenind un exponent al românilor, ca micronațiune în oceanul european, politologul speră într-o schimbare radicală și în aplicarea unor reforme ireversibile, ceea ce poate produce ilaritate. Pe de o parte, el este unul dintre oamenii cel mai constant editați în epoca prerevoluționară, ceea ce ar pune sub semnul întrebării fervoarea liberalismului său dezvoltat peste noapte. Pe de altă parte, face astfel de remarci în 1998, odată cu instalarea la șefia guvernului a domnului Radu Vasile, adică la puțin timp după reala mare schimbare, când nu știm la ce se mai puteau aștepta românii. Dacă citim printre rânduri, depistăm un gust amar al celui care deplânge neimplicarea totală a liberalilor în conducerea țării, dar afirmația este făcută din colțul ringului, fără determinare: *e totuși destul de ciudat să vezi o troică țărănistă-social-democrat-liberală înhămată la acel ceva care în termeni proprii se numește construirea sau refacerea capitalismului, a economiei de piață*. Senzația este autenticată de întoarcerea în timp, prin invocarea începutului secolului al XIX-lea, luat ca model (!), atunci când *liberalismul a fost o formulă de gândire și de comportare adoptată în cadrul unui vast și drastic proces de renovare a țării, a legilor și a mentalității, ceea ce s-a făcut sub imperativul*

necesităților naționale de salvare de la pieirea iminentă. Scepticii ar detecta unele sechele ale gândirii îndochinat comuniste, diplomat mascate de intelectualul veritabil Alexandru George, care dovedește o inteligență de invidiat, atât în momentele când rămâne în vizorul publicului și al criticii, indiferent de regimul politic (pe) care îl consumă, cât și atunci când își adaptează condeiul și gândurile exact la ceea ce are nevoie cititorul, contemporan lui, să descopere. De pildă, sunt blamați tinerii plecați la studii în străinătate, în special în SUA, care se întorc *complet zăpăciți la cap.* În mod greșit, sunt catalogați drept aroganți și lipsiți de patriotism, fără a se traduce perplexitatea lor în mod direct, care nu ascunde decât un regret imens, izvorât din comparația inerentă dintre două sisteme diferite, al nostru nefiind voluntar înapoiat, ci imaginând exclusiv continuarea firească a unei jumătăți de secol de obscurantism. Generația aceasta pierdută, *zăpăcită*, este chiar cea care și-a sacrificat colegii de bancă la Revoluție și poate cea mai îndreptățită a nu fi acuzată de *disprețul față de înapoierea... țării noastre.* În plus, de ce să ne mai mire criticile, de vreme ce, de la bun început, exodul către Occident este catalogat drept un *fenomen foarte curios*, ceea ce astăzi, la numai 15 ani de la publicarea eseului comentat, a intrat în firescul lucrurilor, ca semn al unei includeri realmente democratice, libere și egale, în sistemul unit european.

Mai mult decât atât, continuând în aceeași notă a dezvoltării unei nostalgii voalate pentru epoca apusă, sunt puși la zid analiștii politici străini, acuzați că judecă românismul, fără să știe prea bine unde e situată țara care îl circumscrie. Ranchiuna nu e întemeiată, pentru că, ne place sau nu, mai ales cei care ne-au criticat s-au documentat foarte bine și au studiat îndeaproape problemele națiunii noastre, emițând competente judecăți de valoare, care, iată, privind din perspectiva prezentă, ne vor fi ajutat în procesul integrării noastre. Parcă intuind riscul acestei catalogări, pentru a echilibra balanța, sunt marginalizate și nume precum Petre Țuțea, Ovidiu Papadima, Ernest Bernea, Lucian Blaga, Constantin Noica, Rădulescu-Motru, considerați, simplu, *critici ai statului român modern.* Nimic nu ne împiedică să reacționăm și să constatăm faptul că o remarcă oarecare, neprobată și neargumentată, nu poate fi decât umbra unei invidii de breaslă, care nu l-ar onora, totuși, nici pe cel mai vehement critic. Se îndreaptă atenția deliberat spre publicațiile vremii, într-un demers indirect de înfierare a unor edituri, cele care au luat decizia de a reedita operele unor... Mircea Eliade, Vulcănescu, în fine, C. Argetoianu, când mult mai de folos ar fi fost tipărirea unei istorii a României moderne. Apoi, ca un glissando, sunt vizați greii culturii postrevoluționare, nici ei demni de stima eseistului, de vreme ce susțin puncte de vedere occidentale. Cade în plasă, astfel, domnul Andrei Marga, totuși, *un om instruit*, care are nefericirea de a fi de acord cu respectatul istoric H. Seton-Watson, cel care, spunem noi, pe bună dreptate, afirma următoarele despre țara noastră, la finele secolului trecut: *Perioada tranziției va fi lungă și sângeroasă, dar atunci când va fi încheiată, marile energii și calități ale poporului român, al doilea ca efectiv și, probabil, cel mai talentat în mod natural, din Europa răsăriteană, îi va asigura acea poziție onorabilă, pe care nu a fost în stare să o atingă.* Decepția lui Alexandru George devine inexplicabilă și lipsită de o bază cognitivă, părând a fi alimentată strict de o dorință de a combate, numai de dragul asocierii de pe poziții contrare. Să spunem că o situație perpetuă în opoziție este în spiritul vremii și, dacă nu e cel puțin interesantă, atunci este inerent și general reținută.

Contradictorii sunt și opiniile scriitorului cu privire la rolul politicii externe românești și chiar existența sa, sub raport teoretic. Exagerate par lamentările care prevestesc o lungă

perioadă premergătoare intrării României în NATO și în structurile europene, chiar ironice, parcă văzute din unghiul unui sceptic neîncrezător în valorile naționale. Pe de o parte, este prețuit domnul Andrei Pleșu, tocmai numit ministru de externe, la momentul scrierii eseului. Pe de altă parte, îi este opusă imaginea carismatică a lui Enechiță Văcărescu, reputat ambasador român, care s-a impus la Curtea lui Iosif al II-lea, în Viena. Celui din urmă i se adaugă, nu știm dacă în semn de recunoaștere ori ca o scuză, succesul deosebit la femei, bineînțeles, cele influente de pe malul Dâmboviței. Cum paralela se susține, fie deducem (ne)șansele lui Andrei Pleșu, din acest punct de vedere, fie interpretăm, fără să mai despicăm firul în patru, reala capacitate a contemporanului nostru, care, grație personalității sale, nu mai are nevoie de artificii neortodoxe, spre a avea succes la nivelul reprezentării sale. Rememorate sunt și alte nume mari, din aceeași sferă, precum Lahovary, Take Ionescu, I. Gh. Duca, Tătărescu sau Nicolae Titulescu. Să înțelegem, în fine, cât de importantă este moștenirea într-un domeniu, în care ar rezulta că suntem neica-nimeni, neignorând profilul personal puternic al celui chemat să ne impună atenției occidentale. Deplâns, constrâns psihologic, invidiat, nu este limpede, totuși, unde este așezat Andrei Pleșu. Și, tocmai această confuzie studiată ni se pare mai periculoasă, fiecare cititor fiind invitat să-și aleagă ceea ce-i convine.

Redirecționare: *Este greu să-i scoți din minte românului că uneori e mai bine să nu ai nicio politică externă și că state ori popoare foarte importante au încetat sau nu au avut niciodată așa ceva.* În consecință, singura care ne-ar mai putea salva, atât în integrarea noastră europeană, cât și în propriii ochi de români nu prea (re)cunoscuți la nivel mondial, ar fi cultura, adică domeniul care ne face mândri pe toți, indiferent de clasa socială din care provenim și care, ne place să credem, ne-a ajutat totdeauna în istorie. Ghinion, însă, și aici suntem frustrați și furați. De pildă, francezul Jean-Francois Revel descoperă târziu nivelul literaturii române, prin lectura traducerii *Nu*, a lui Eugen Ionescu. Ceea ce uită să presupună Alexandru George, este câți francezi l-au considerat vreodată pe Eugen Ionescu, român... Apoi, i se reamintește lui Andrei Pleșu greaua misie de a purta pe umeri sarcinile culturale ale țărișoarei noastre, cu atât mai mult, cu cât “pericole” ne pândesc la tot pasul: *atât timp cât la UNESCO interesele noastre sunt blocate de ani de zile de acel zero pompos și bine instalat în funcție, numit Dan Hăulică.* Nu în ultimul rând, este invocat Camil Petrescu, cel care în 1930 constata cu tristețe faptul că în celebra *Istorie a omenirii*, aparținându-i lui H.G.Wells, românilor le sunt alocate câteva rânduri... Sau G.B. Shaw, care amestecă bulgarii cu Bucureștiul, într-una din piesele sale de teatru, fapt care, considerăm, nu ne descalifică, pur și simplu, atestă lipsa de informare ori cea de cunoaștere, ale talentatului scriitor. Altfel spus, istoria se clădește primordial prin cultură. Deducem că, de-a lungul timpului, nu am stat prea bine la capitolul din urmă, ceea ce l-a afectat, sperăm, nu iremediabil, pe primul. Majoritatea oamenilor politici din ultimele două secole s-au străduit să fie și oameni de cultură. Sau invers. Poate de aici se naște paradoxul românesc. Fie că vrem să le avem pe toate, fie că suntem prea buni și, implicit, le putem face bine pe toate (cel puțin, așa credem), fie că nu ne mai uităm și în curtea celorlalți europeni, ca să aflăm, în genere, cât de bine o duc ei cu ale lor. Vestul pare să propună o altă teorie, opusă celei sud-europene, aceea a formării și desăvârșirii reale profesionale ale unui istoric, dramaturg, critic sau politolog. O tehnică ce impune primordial responsabilitate, chiar dacă este văduvită de la bun început de o informare multilaterală. O explicație la întrebările noastre fără răspuns și o îndepărtare a gândului tern, acela că românii vor fi fost ocoliți cu bună știință sau vor fi fost ignorați, chiar dacă au fost și

au rămas o națiune europeană. Am putea crede că tocmai de aceea nu se va fi acordat atenția cuvenită patriei noastre, neputându-se discerne cât este istorie, cultură ori critică, geopolitică sau strategie națională, în profilul tuturor oamenilor mari care ne-au reprezentat de-a lungul timpului. Zicem noi, cu succes, privind cu câtevea secole peste umăr.

Este un punct de vedere care nu se disociază de gândirea omului politic român și care pare a fi propriu celui mai puțin conservator și mai degrabă liberal. Liberalismul, în speță, a devenit mai mult decât o specificitate a unui domeniu geopolitic ori o direcție cu sens unic, bine cunoscut în zilele noastre, adică a reușit să se remarce ca o bază de construcție a unor fundamente filosofice, istorice, analitice, deopotrivă acceptate de susținători și de opozanți. Apanaj al sensului strict pe care îl decodificăm și pe care ne străduim să îl respectăm. În lumina difuză a sfârșitului de secol XIX, al nașterii conceptului, după ani valahi fanarioți ori imperiaști transilvăneni, începutul secolului al XX-lea a devenit mult mai combativ, din acest punct de vedere, grație Marii Uniri. Conotația liberală a dobândit deopotrivă complexitate și veridicitate. Alexandru George lasă impresia unei apropieri personale de mișcarea propriu-zisă, deși, născut în plină perioadă interbelică, nu a avut cum să descifreze matur caracteristicile de sistem ale acestei orientări. Din punctul său de vedere, liberalismul era util și tocmai această imperioasă necesitate, în spectrul românesc, a condus deliberat la adoptarea sa. Nu a fost nevoie de nicio mișcare națională care să-l recomande și nici nu ne putem plânge că noi am fi inventat termenul, spre a ne “mântui” politic, dar, ca să continuăm în aceeași notă speculativă, nu e mai puțin adevărat că l-am adaptat condițiilor autohtone. Așa cum este generată orice mare idee sau axă conducătoare, situația fost încurajată de valul de noutate răspândit în onteriorul granițelor naționale, parcă mai învolburat ca oricând, la momentul apariției conceptului liberal. Un demers sinonim cu dorința celor mai mulți de a se afilia, nu numai politic, dar și psihologic, unor exigențe externe. Indirect, un alt tip de integrare la nivel european, atunci când intențiile aveau o mai mare putere să se transforme în posibilități concrete .

S-ar putea face, așadar, o comparație semnificativă între felul cum a fost introdus în țara noastră comunismul, cu vasta și complicata lui aparatură pretins științifică, și felul în care a pătruns cam cu un veac înainte liberalismul, mai ales cum s-a infuzat printr-un fenomen de contagiune simplă, fără o presiune din afară. Mai târziu, s-a format Partidul Național Liberal, titulatură revigorată după Revoluția din 1989 și încă puternică. Inițial, denumirea a fost Partida națională, care justifică deplin dezideratele celor care i-au pus bazele, invitând la unitate, respect și libertate națională. Cuprindea majoritar boieri, ceea ce nu poate mira pe nimeni, dacă ne gândim la ceea ce era de ales, la cei care doreau să se implice fizic și material, dar mai ales la aceia capabili să asigure și pârgii externe. O dovadă că Partida a funcționat este faptul că a adunat sub umbrela sa nume mari, a oferit deschis libertatea de a dezbate și de a decide, ceea ce a condus la o importantă construcție de opoziție, Partidul Conservator. O altă evidență este cea pe care o semnalează, nereținut, Alexandru George: Se poate afirma, fără riscul de a greși, că liberalismul, la noi în țară, nu a fost o doctrină de clasă și în niciun caz nu a fost apanajul burgheziei, care ar fi urmărit dărâmarea și înlocuirea regimului boieresc.

Dintr-un alt punct de vedere, repetăm indirect faptul că fenomenul a avut un model european. Afirmatia nu este adiacentă, în sensul că modelul nu a devenit copie ilegală și nici nu a creat dependență. Totuși, a funcționat insesizabil și, ideologic, a devenit recunoscut mulți

ani după instalarea sa. Noutatea pe care o remarcă eseistul, și pe care pare a o înțelege mai greu, este preferința boierilor liberali români pentru prototipul englezesc. Ar fi fost mult mai la îndemână cel franțuzesc, prin prisma relațiilor bine cunoscute dintre cele două țări sau, cel puțin, grație spiritului nostru recunoscut francofil. N-ar fi fost greu de explicat nici deschiderea către spațiul german, într-o perioadă când mulți intelectuali români studiau și se remarcă acolo (de pildă, Maiorescu, deloc străin de politică) și într-un context generalizat, care induce aprecierea pentru acest format (nu prea târziu, am dobândit monarhi având aceeași descendență). Se remarcă faptul că numai asemănarea regimurilor politice dintre cele două țări, la acel moment dat, ar fi condus spre alegerea făcută. Este interesant, pentru că, pe de o parte, englezii aveau o veche tradiție a regalității. La noi, monarhia a prins cu adevărat rădăcini, infinit mai târziu, prin comparație cu modelul. Se invocă o scurtă perioadă, caracterizată prin mari tulburări în Anglia, ca fiind exact cea care a alimentat dorința de a o alege ca îndrumător neoficial. Apele erau însă adânci, pentru că neînțelegerile generate de lupta pentru sceptru și pentru coroană au durat mult mai puțin decât cele din timpul care a urmat cuceririi normande. Continuând firesc, ce să mai spunem de Franța, unde urmările Revoluției erau încă vizibile și care se materializau în tot atâtea principii conducătoare ale liberalilor francezi?! Ne-am putea hazarda noi, cei de astăzi, să luăm în considerare alte cauze? De pildă, dorința de a aduce un suflu oarecum inedit în spațiul continental, oricum îndepărtat de cel insular. Apoi, voluptatea de a crea dezbateri, de la egal la egal, cu marii liberali europeni, de pe poziții diferite, mai proaspăt venite din sud-est, decât dincolo de Canalul Mânecii. Și, nu în ultimul rând, fie predilecția sinceră pentru un sistem care a plăcut, pur și simplu, fie o criză temporară care ar fi explicat un soi de saturație a modelelor, deja nenumărat impuse, din spațiile francofon și germanic. În plus, se observă certa asemănare dintre cele două sisteme, care alimentează și mai mult paradoxul românesc la care ne-am mai referit, extinzând conceptualizarea și receptarea termenului, pe care l-am împrumutat noi, de această dată, englezilor: *Sub decorul monarhic, ... cele două țări trăiau trăiau într-un regim aproape republican – ceea ce smulse accent de consternare lui Carol, în primii săi ani de domnie...* Singura diferență vizibilă? Populismul liberalismului englezesc, opus sărăciei, la nivelul reprezentării numerice, celui românesc. Altminteri, *super-pus*.

Realitate și legitimitate

Conservatorismul, desprins, cum s-a văzut, din trunchiul liberal, a avut o percepție modernă și pare a se fi născut ca o reacție la liberalism. Era o practică a epocii, mult mai bine cunoscută în cultură, aceea de a se forma curente, concepte, ideologii, ca reacție la cele existente deja. Prin urmare, tehnica nu era deloc imprevizibilă și, probabil, nici dificilă. Dacă în literatură, muzică, artă, în genere, procedeul este benefic, pentru că schimbarea antrenează provocarea limitelor valorice și crearea unor opere memorabile, în politică, perpetuarea nu se susține. Pe bună dreptate, conservatorismul devine o trăsătură fundamentală a politicii și, în fond, este termenul dovedit a fi cel mai apropiat de cel definind sensul general democratic, cel puțin pe tărâm românesc. Noului, însă, i s-a opus, mereu, vechiul. Altfel spus, tradiția, iar axa liberalism-conservatorism se poate completa cu tradiționalism. Reprezentantul marcant al acestuia nu mai are nevoie de prezentare în afara menționării numelui, Nicolae Iorga. Personalitate complexă a românismului, domnul Iorga a fost în bună măsură un subiect controversat, chiar și atunci când nimeni nu-i contesta capacitățile de excepție. Ca părinte

politic al programului tocmai numit, este încadrat destul de vehement de Alexandru George ca *agitator... singuratic și orgolios*, deși nu i se contestă meritele de *istoriograf de mare anvergură*. Este posibil ca autorul volumului *Pro libertate* să fi fost influențat de dihotomia spirit urban versus rural, pe care o îmbrățișau diferit domnia sa și marele istoric, iar preferințele nu mai trebuie evidențiate. De asemenea, demagogia sămănătoristă reproșată tradiționalismului și, implicit, lui Iorga, este văzută de George ca o amenințare a futurismului, așadar, ca o stagnare. Cu siguranță, în pragul mileniului al III-lea, când s-a făcut această afirmație, așa și pare. Totuși, întorcându-ne în timp, presiunile pot părea pătinoare. Un tot unitar a asigurat propășirea. Un complex omogen, creat tocmai de diferende firești și necostisitoare. În plus, gustul marilor intelectuali pentru impunerea cu orice preț a tradițiilor nu se traduce prin înapoiere studiată, ci, exclusiv, prin spirit patriotic. Pentru care Nicolae Iorga a și plătit cu viața, nimeni neasumându-și riscul de a spune cât la sută a fost expresie politică în asasinatul nedrept. În fine, parcă măcinat de o vină nespusă, dar nedorind să-și mascheze predilecțiile personale politice, scriitorul conchide: *Iorga s-a îndreptat în chip firesc spre țărani, în care a văzut niște păstrători ai trecutului, ai unor virtuți alterate în societatea modernă doar la vârf; ei reprezentau firescul și cumințenia..., eroismul anonim de toată ziua, exemplul moral*.

Unul dintre cele mai importante evenimente istorice românești ale tuturor timpurilor, actul Marii Uniri de la 1918, a fost îmbrățișat deopotrivă de toate partidele politice. S-a reconfirmat calitatea unică a românilor, aceea de a fi trup și suflet în momente de criză, în cele care i-ar putea redefini pe harta omenirii sau, nici nu vrem să ne imaginăm, când integritatea lor națională ar putea fi amenințată. Alexandru George își intitulează unul dintre articole *Un moment crucial*, dedică o bună parte momentului unic memorat, se întreabă retoric cui i s-ar datora această reușită, analizând ulterior, dintr-o perspectivă declarat profană, războiul. Primul, cel care a premers Unirea și care a condus la aceasta. Nu înțelegem de ce, poate din lipsa cunoștințelor în domeniul istoric, probabil dintr-o mai veche patimă, scriitorul a trecut rapid și hotărât la o incriminare a păturii rurale. Un antisămănătorist convins, poate fi respectat. În schimb, dezamăgește profund atunci când se lansează în susținerea unei teorii discutabile, aceea a importanței participării păturii țărănești în primul război mondial și mai ales când dezavuează drepturile câștigate de aceștia, de pe urma confruntării sângeroase. Pretextul îl constituie critica unei importante cărți a lui Florin Constantiniu, *Istoria sinceră a poporului român*. La început modest, neasumându-și eventualul merit de a se ridica la nivelul unei recenzii a muncii maestrului, apoi discutabil, detronându-l definitiv în favoarea lui Hasdeu sau Giurescu, Alexandru George devine rapid cel mai acerb oponent al scriitorului merituos *Istoriei...* Nu își ascunde revolta și mimează un tip interesant de ironie amestecată cu perplexitate, atunci când istoricul afirmă înflăcărat: “l-a trecut cu brio (războiul) țărănimea, grație căreia lipsurile din domeniul înzestrării și pregătirii militare nu s-au transformat în dezastru...” Iată reacția sa: *țăranii nu au dus greul războiului salvându-i pe ceilalți, cum spune dl. Constantiniu, ci cel mult s-au lăsat duși în război, au fost antrenați într-o acțiune politică de mare risc, dar care pentru ei a fost de maximă izbândă, căci au obținut în grad nesperat pământ, ba chiar și ceea ce nu-i interesa prea mult, votul, prin care puteau măcar influența sensibil întreaga politică a țării... Ei nu au avut nicio inițiativă, nu am auzit de vreo adunare patriotică țărănească... Războiul românesc a fost integral o afacere a clasei politice*.

Fără doar și poate, de încuviințat ultima afirmație. Dar este dincolo de puterea imaginației oricui a găsi resorturile care l-au condus pe dezlănțuitul analist la imixtiunea cauzei cu efectul ori la desființarea etapelor decisive care au asigurat reușita demonstrației. Cu alte cuvinte românești, ce legătură are strategia politică aplicată de o țară, la nivelul clasei conducătoare, care este singura premiată de manualele de istorie, cu jertfa adusă de talpa țării? Sau, la ce bun toată speculația minților inteligente din toate partidele ori din preajma regelui, dacă nu poate fi susținută faptic de mii de oameni plecați de acasă spre a se sacrifica, nu de dragul unui pogon de pământ, ci din dragoste pentru țară?! Știm, domnul Alexandru George a fost un citadin prin naștere și prin vocație. Totuși, printre noi mai sunt stănepoți ai celor jertfiți, care mai tresar emoționați când găsesc numele moșilor lor gravate pe monumentul de la Mărășești și care se mai înfruptă din merele ionatane culese tocmai de pe pământul obținut de tânăra văduvă a soldatului, rămasă cu cinci copii de crescut. Mai mult, pământul dat veteranilor de război ori familiilor celor dispăruți, valora mai mult decât viața lor? Nu era tot al țării? Nu era chiar în spatele casei țăranului? Veneau politicienii de la oraș să-l lucreze? Va fi fost dezmoștenit, în spirit comunist, vreun mare conducător al timpului, spre a-l împroprietări pe nefericitul analfabet ciuruit de gloanțe?! Ceea ce ne frapază și mai mult este lipsa comparațiilor cu oricare alt sistem existent, mai ales că eseistul ne obișnuise cu această practică. Înțelegem că a fost răzbunat în 1948, când țăranilor li s-a luat pământul astfel obținut, de către comuniști. Ne întrebăm, așadar, de unde atâta spirit liberal în scrierea cărții, dacă, din când în când, agresivitatea inexplicabilă îl motivează în mod realmente extremist să susțină contrariul?! Revolta noastră este, însă, definitiv desființată de un elogiu pro-citadin, de o încercare de ridicare a ...maselor proletare întru construcția orașului, prin distrugerea definitivă a ruralității. Ne este greu să încadrăm tendința printre altele, direcționate politic, pe care le-am putea găsi numai ca fiind pregătitoare ale celui de-al II-lea Război Mondial. O anume orientare de acest calibru ce pare să justifice și virulența anti-Iorga. Revenim cu probe: *nu există sat arhaic românesc, civilizație arhaică sătească, produse artistice arhaice, ci doar produse moderne, de maximum câteva sute de ani, în care se află cuprinse elemente de arhaicitate, uneori surprinzătoare...*

Nepoliticos spus, se poate suferi de sindromul contaminării. Moțiunea antițăărănească a domnului Alexandru George ne-a mai costat vreo 30 de pagini de lectură reținută. Noi am putea risca să-l acuzăm de antiromânism, dacă nu am avea înțelepciunea discernerii între impulsivitate și realitate. Totuși, sentimentul este insidios, pentru că se dezvoltă tentația de a cataloga negativ și de pe poziții diametral opuse, multe dintre afirmațiile cumpănite ale autorului. Și totuși, anti-Blaga, când discută cu un român de peste Prut: *îți dai seama cât de aberantă este teoria lui Blaga despre “spațiul românesc”?* Noroc că i s-a răspuns: *da, dar ce frumos e spus!* Se apelează la artileria grea, invocându-se nume care ar fi fost de aceeași părere - C. Brăiloiu, S. Mehedinți, G. Călinescu, eliminându-se contextele specifice în care dumnealor au afăcut afirmațiile. Și continuă: *toate teoriile lui Blaga nu sunt doar false, ci și amăgitoare, ... nu a sesizat un lucru elementar: complexitatea lumii reale.* Este dreptul nostru să reacționăm, nu pentru că ar fi nevoie de vreo reabilitare a poetului care nicidecum nu ar putea strivi “corola de minuni a lumii”, ci pentru că nu este corect să lăsăm un literat de formație, cum este domnul George, să atingă spațiul filosofic pe care l-a onorat Lucian Blaga. Sigur, la nivel lingvistic, structura “spațiu mioritic” poate să propună discuții, analize. Din punct de vedere filosofic, însă, lucrurile sunt pe deplin demonstrate de jumătatea nepoetică a domnului

Blaga și plenar acceptate de filosofii români, care au inclus sintagma în cele mai multe cercetări ulterioare personale. Așadar, revenim obsesiv cu nedumerirea legată de intenția de a aborda domenii necunoscute, din unghiul criticului intransigent, dar profan. Și, ca și cum nu ar fi fost îndeajuns, dar poate pentru a nu se considera că numai Blaga îi displace, Alexandru George continuă, tot ca un răspuns în doi peri, prelungit, la *Istoria* semnată de Florin Constantiniu: *Nu ar fi cazul să amintim de ce au făcut atâția “frați” ai noștri, de la vlădica Miron Cristea, la Ioan Slavici, cel care s-a opus unirii și după ce aceasta s-a realizat? Să mai amintim de atitudinea defetistă a unui Coșbuc sau de contorsiunile epice, dar nu și morale, ale unui Rebreanu?* Filologii nu pot accepta aceste puncte de vedere scoase din context și nejustificate, mai ales că cei vizați sunt romancieri și poeți care au îmbrățișat spațiul rural. Nepărtinirea este vădită și nu poate fi tratată ca o judecată de valoare, dată fiind înfierarea antițărănistă notată constant.

Era așteptată o afiliere politică a scriitorului, cea pe care a preferat-o după Revoluție, pentru a înțelege corect punctele de vedere exprimate. Admite susținerea ideilor democrat-liberale, cele valabile în 1999, când a fost scrisă cartea. Se ferește să pronunțe cuvântul “comunism”, pentru că nu ar da bine deloc, deși, septuagenar în momentul așternerii pe hârtie a rândurilor și atât de pornit pe mulți dintre semenii săi, l-am putea bănuși de sechele. Se trădează, însă, aducând un elogiu socialismului, pe care îl invocă deseori și despre care spune că este *o doctrină cu o valoare indiscutabilă*. Se confesează, dar nu lămuritor, mai degrabă pentru a-și scuza verva imposibil de mascat, cu privire la unele aspecte politice, deja observate de noi: *am combătut, așadar, populismul, comunismul, socialismul, legionarismul, țărănismul, ortodoxismul...* Își însușește antipatiile, după cum am văzut, dar nu le ascunde nici pe cele adresate contemporanilor săi: *nu am ezitat să denunț pericolul și l-am semnalat până și în imaginea de “tătuc” blând și binevoitor, pe care a ajuns să o arboreze dl. Emil Constantinescu*. O remarcă ce nu se susține, nici acum, după 15 ani, indiferent de opțiunile politice pe care le avem. Precizăm acest lucru nu din dorința simplistă de a contracara, ci pentru a demonstra cât de eronate pot fi unele dintre teoriile domnului Alexandru George, de altfel, îndârjit susținute. O altă dovadă a lipsei de obiectivitate, pe care o așteptam de la cel care avea și formația de critic literar, este și răzbunarea cu care cataloghează un partid al vremurilor sale, al cărui nume se leagă, fatidic, de mai vechea meteahnă a autorului: *partidul-aiureală care este PNȚCD*. Mai mult decât atât, afirmația nu este una strict personală, izvorâtă dintr-o ranchiună oarecare, ci apare ca o reacție la o lectură a unei alte cărți bine cotate (nu de Alexandru George, firește), “Paradoxul român”, iscălită de semioticianul Sorin Alexandrescu.

În fine, ...paradoxal sau nu, nu știm cât de *Pro libertate* rămâne declarația scriitorului făcută în cele 250 de pagini și nu ne rămâne decât regretul de a nu-l putea intervieva în zilele noastre, spre a obține, poate, un punct de vedere lămuritor.